ԳԱՑՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ· Պոլսոյ հմր· 10 Մէճ·
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս· » Կ· Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »

Օտար երկիրներու » 2 1/2 Լիրա

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է· աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի·

Մէն մի թիւ· 40 փարա արժամբ·

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՑՄԱՆՔ

Խմբագրատան լրագրոյ հանրուանկը Խմբագրութեան վրայ է·

Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ և է գրութիւն Խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Կ· Պոլիս Պահճէ–Գաբուն Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը·

Ճանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր·

Չտպուած նամակ, յօդուած, եւ այլն չեն տրուիր·

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 21 ՓԵՏՐՎԱՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Լոնտրա 4 մարտ·

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ Սըր Չ· Տիլք ասաց հանեց Ռուսաց Մերվ քաղաքը գրաւ ելը կամ գրաւել ուզելը·

Լորտերուն ժողովին մէջ Լորտ Սալիսպուրի ըսաւ թէ հարկ էր Գանտահարը պահել՝ իբրև հետևանք Ռուսաց արագ յառաջխաղացութեան 'ի կեդրոնական Ասիա·

Փարիզ 4 մարտ·

Սօտր լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Եգիպտոսի Նախորդ Խտիվ Իսմայիլ փաշան 'ի մօտոյ Գաղղիա պիտի երթայ·

Տըպլին 4 մարտ·

Իրլանտայի մէջ խաղաղութիւն ի գործ դնելու վերաբերեալ օրինագծին ընդունելուն վրայ շատ մարդիկ Իրլանտայէն կը մեկնին կամ մեկնելու կը պատրաստուին·

Լոնտրա 5 մարտ

Երէկ իրիկուն Լորտերուն ժողովին մէջ Գանտահարէն ետ քաշուելու դէմ Լորտ Լիթընի ըրած առաջարկին վրայ վիճաբանութիւնն աւարտեցաւ· ժողովն երկպառակեցաւ, և առաջարկն 76ի դէմ 165 ձայնիւ ընդունեցաւ· Վիճաբանութեան վերջին բացուելէն առաջ Լորտ Հարթինկթըն հարցման մը պատասխանելով ըսաւ թէ Գանտահարէն քաշուելու հրաման չէր ղրկուած Անգղիական զօրութեանց·

Լոնտրա 5 մարտ

Պաղութիւններուն գլխոյ հետ զինադուլն երկարելու կարգադրութիւն եղաւ· Տիւրպանէն երէկ եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Պոէրքյայաներն են թէ պատրաստ են ընդունիլ Օրանժի ազատ պետութեան նախագահ Տօքթոր Պրանտի միջնորդութիւնն·

Վերջին թղթատարով եկած Եւրոպական լրագրոց մէջ հետևեալ տեղեկութիւնները կը կարդամք·

Անգղիոյ երեսփոխանաց ժողովոյն փետր· 25ի նստին մէջ՝ արտաքին գործոց խորհրդական Սըր Չարըլս Տիլք Պ· Պուրքի պատասխանելով ըսաւ թէ Յունաստան իւր բոլոր պահեստի զօրքն 'ի զէն չէ կոչած, այլ միայն նորա մի քանի դասերն· Հելլենական կառավարութեան դիտաւորութիւնն էր իւր բոլոր պահեստի զօրքն ի զէն կոչել, բայց տէրութեանց դժգոհութիւնը տեսնելով՝ սեղմեց այդ անօրէնութիւնը· Հելլէն կառավարութիւնն յայտնեց նաև թէ այս տընօրէնութիւնը ձեռք առնլով ըսպառնալիք մ'ընելու բնաւ դիտում չունէր· Անգղիա խրատ տուաւ Յունաստանի, որ այս միջոցիս Կ· Պոլսոյ մէջ բանակցող տէրութեանց վրայ ազդելու մ'ի գործ դնելու երևոյթ ունեցող բան մը չանէ·

Նմանապէս որոշուած է հրաւիրել զԹուրքիա և Յունաստան, որ բանակցութեան միջոցին զգուշանան որ և է թշնամական գործէ·

Սըր Չ· Տիլք կարծէք ունի թէ մինչև որ յայտնապէս պատերազմական վիճակ յերևան չգայ, չէզոքութեան յայտարարութիւն չըկնար լինիլ·

—

Գաղղիական Թան լրագրին խօսքին նայելով, Հելլենական կառավարութիւնը խնդրեր է Անգղիայէն որ անձնական և ուղղակի կերպիւ միջամտէ ի նպաստ Յունաստանի·

Անգղիա մերժեր է այս խնդիրն առարկելով թէ տէրութեանց երեսփոխանները Կ· Պոլսոյ մէջ համաձայնութեամբ բանակցելու բաւական հրահանգ առած են, հետևաբար անհնարին էր փոխել բանակցութեանց կեդրոնը, բնութիւնն ու նպատակը·

—

Բերլինի Փոստ լրագիրը կարծէ գիտնալ թէ Անգղիոյ կառավարութիւնն այս միջոցիս բանակցութեան մէջ է Պարսից կառավարութեան հետ, առ ի համոզել զՇահն, որպէս զի Էյոււպ խանին գնացած պաշարի ու ռազմամթերաց ճամբան կտրէ, և իւր այս ծառայութեան փոխարէն Հերաթը գրաւելու հնարաւորութիւն կը խոստացուի իրեն·

—

Փարիզի լրագիրք Իռլանտայի ինքնավարականաց գլուխ Պ· Բարնէլի առ Պ· Վիքթոր Հիւկոյ ուղղեալ մի նամակը կը հրատարակեն, որով մեծանուն ազատասէրին զօրեղ միջնորդութիւնը կը խնդրուի ի նպաստ Իռլանտայի·

—

Թէքէ-Թիւրքմէնաց կողմէ պատգամաւորութիւն մի կերթայ Բերդըրպուրկ՝ հնազանդութիւն յայտնելու կայսեր և յանուն երկրին հաւատարմութեան երդում տալ նմա·

—

Ճափոնի կայսեր անդրանիկ որդի Թաքի–Հօթի իշխանն անցեալ շաբթու Փարիզ հասեր, և Ճափոնաց դեսպանատունն իջեր է· Յիշեալ կայսրորդին անգղիերէն լաւ կը խօսի, բայց գաղղիերէնը դժուարութեամբ·

—

Բերլինի լրագրաց խօսքին նայելով, Սքոպելեֆ զօրավարին Բերլին եկած մեկնելէն Բերլին եկած ... Բերդըսպուրկ երթալն՝ արևելեան խնդրոյն նոր դժուարութեանց հանդիպելու նախատեսութեամբ հարկաւոր դատուեր է·

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Երէկ Սէլամլըգի արարողութենէն վերջ նախարարք ի խորհուրդ գումարեցան Եըլտըզի պալատն ընդ նախագահութեամբ վեհ· Սուլթանին·

—

Վագըթ իւր այս աւուր քաղաքական տեսութեան մէջ կը ծանուցանէ թէ երէկ մինչև իրիկուն Բ· Դրնէն ո և է պաշտօնական զեկուցում չէ եղած մեծ տէրութեանց դեսպաններուն· Բայց սակայն կը թուի որ այսօր կամ վաղը Բ· Դուռը պատասխան մի պիտի տայ·

Յիշեալ լրագիրը կը կարծէ թէ Եւրոպական հասարակային կարծեաց տրամադրութեանց նայելով, Նանսէյի և Մէճմուայի Թուրքիոյ համար տէրութեանց մեծ մասին փափաքն է եղեր, զի նոքա դեսպանախորհրդին որոշումն իբրև չեղեալ կը համարին եղեր այժմ, բայց Բըրէվէզան Յունաստանի տալու համար կին վրայ կը պնդեն եղեր·

—

Թէրճիւմանը Հաքիքաթ լրագիրն այսօր Հայոց դէմ յօդուած մի հրատարակելով, կը յիշէ այն հին բարի փաստերն և պատճառաբանութիւններն, որովք, իւր կարծեաց համեմատ, Օսմանեան կառավարութիւնը կը պարտաւորի եղեր արգելուլ Հայոց պատմութեան տպագրութիւնը, Լաարաններն, եւն· Յետոյ Թէրճիւմանը Հաքիքաթ կ'ըսէ թէ արդէն բոլոր Հայկական գրքերու թեանց նպատակն է եղեր դէպքերն ու միաքերը պատրաստել այնպիսի կերպիւ, որ երբ Անգղիական կառավարութիւնն Հայկական խնդիրը ձեռք առնու, յաջողութեան հաւանականութիւն կարենայ ունենալ· զի յիշեալ լրագիրը համոզուած է որ Պ· Կլատսթօնի նախարարութիւնն Հելլենական խնդրոյն մէջ իւր առաջարկած ձեռնարկներն ի գլուխ հանելու անկարող գտնուած լինելով, այդ խնդիրը վերջանալէ յետոյ Հայկական խնդիրը ձեռք պիտի առնու Արևելից վրայ ունեցած իւր դիտումներն այդ միջոցաւ յառաջ տանելու համար· Թէրճիւմանը Հաքիքաթ խրատ կը տայ Հայոց որ Պ· Կլատսթօնի նախարարութեան չվստահին, զի նորա գոյութիւնը կերակարծ է, եւայլն·

—

Ինչպէս որ երէկ ծանուցած էինք, իւր մեծադին գողութեամբք հանրածանօթ Խայրիէ Հանըմին դատն այսօր պատժական ատեանին առջև պիտի սկսի·

—

Ցեղական լրագիրք կը կրկնեն այն զրոյցը թէ Գերմանիայէն երկու նոր պաշտօնատարք պիտի բերուին մին Ներքին գործոց պաշտօնատան, և միւսը Մաքսատան համար·

—

Տէրութեանց դեսպաններն երէկ 'ի խորհուրդ գումարեցան Անգղիոյ դեսպանատունն·

—

Գըր–Շէհրի գաւառէն վիճակով նշանակուած նոր զօրականք այս շաբթու Կ· Պոլիս հասան և պատերազմական պաշտօնատունը գնացին պէտք եղած զգեստներն ու զէնքերն առնլու·

—

Վոլոսի մէջ Օսմանեան տեղական իշխանութիւնք բանտարկեր էին մի քանի Յոյներ որք Պէտէլյամը Ասքերիյէի ատրքը վճարել չէին ուզած· Վալըթի տեղեկութեանց նայելով, լատ որում Բ· Դուռն իւր հոկտ· 3ի ծանուցագրոյն մէջ խոստացեր էր Յունաստանի յանձնել և զՎոլոս, այժմ Հելլենական կառավարութիւնը Վոլոսի այդ բընակիչ Յունաց բանտարկութեան դէմ բողոքեր է·

—

Կարինէն փետր· 6/18 թուով Մէջմէնըր լրագրոյն ուղղեալ նամակ մի Պայազիտի կառավարչին ինչ ինչ պախարակելի գործերը պատմելէ, և այդ պաշտօնատարին փոփոխութեան հարկը նշանակելէ յետոյ, կը ծանուցանէ թէ վերջերս Կ· Պոլսոյ մէջ կատարուած Մեծ վիճակահանութեան հաստթէն 900 ոսկի ղրկուած է Կարնոյ մասնախմբին· Ըստ վերջին տեղեկութեանց, ըՍտորին Բասէնի մէջ դարձեալ սով սկսեր է· 8 աւուր միջոցին, մի քանի աղայք սովամահ եղեր են հոն· Կարնոյ մէջ ևս աղքատութիւն և թշուառութիւն կայ, թէ և ո՛չ այնչափ սաստիկ՝ որչափ անցեալ տարի· Ձմեռը խիստ է Կարնոյ գաւառին մէջ·

—

Հեռագրական տեղեկութեանց նայելով, Եէմէնի մէջ կռիւ ծագելով Թրքաց և Արաբաց միջև ծանր ընդհարում մի տեղի ունեցեր է· Խռովութեան պատճառն և հետևանքը ճշդիւ յայտնի չեն տակաւին·

—

Գառըգիւղի Թաղապետական խորհրդին մէջ ծանր անկանոնութիւնք երևան ենելով, Կ· Պոլսոյ քաղաքապետ Մաղհար փաշան յատուկ պաշտօնատար մի ղրկեց քննութիւն բանալու·

—

Կ· Պոլսոյ պատժական ատեանը մի տարի բանտարկութեան և տուգանաց դատապարտեց Համանլի անուն անձ մի, որ իւր ստորագրած մի պարտամուրհակը պարտատիրոջ ձեռքէն յափշտակելով բերանը նետած կլած էր·

—

Յաւով կը լսեմք թէ Օսմ· Միւզէին անօրէն Տօքթ· Տէթիէ իւր մահկանացուն կնքեր է նախընթաց գիշեր·

Հանգուցեալը բարձր գատխաբակութեան տէր անձ մ'էր, գիտական մեծ հմտութիւն ունէր, և իւր մանրախոյզ քննութեամբք մեծ ծառայութիւն մատուցած էր արևելեան հնախօսութեան·

—

Մայրաքաղաքիս Անգղիական հիւպատոսարանին վճռով Պ· Սամուէլ Հոճ մեքենագործ-ճարտարապետը սնանկ հրատարակեցաւ·

—

Երէկ Սպարապետի դրան մօտ նեղ փողոցի մի մէջ 60 տարեկանի մօտ մարդ մի գտնուեցաւ ինկած, որ հազիւ կենդանութեան նշան կուտար, և մինչև որ մօտակայ տուն մի տարին, մեռաւ· Մարմնոյն վրայ եղած քննութիւններէն ստուգուեցաւ որ խեղճն անօթութենէ մեռած էր, բայց ո՛վ լինիլը չկրցուեցաւ հասկցուիլ·

—

Թուրք կին մի, նստած տունէն զինքը դատարանական որոշմամբ հանելու եկած գործադիր (իճրայի) պաշտօնատարին հայհոյութիւն ըրած լինելով, երէկ պատժական դատարանին առջև դատուեցաւ, և 10 օր բանտարկութեան դատապարտուեցաւ·

—

Շահզատէ Պաշիէն մինչև Ֆաթիհ կառք վարելու որոշում տըրուած լինելով, քաղաքապետութիւնն սկսեր է գետինը փորել տալ և խողովակներ հաստատել·

—

Աթէնքի Օսմ· դեսպանատան կողմէ Բ· Դրան եկած պաշտօնական գիր մի կը ծանուցանէ թէ Յունաստանի զինուորական զօրութիւնը, 72 լեռնային թնդանօթ, 54 դաշտային թնդանօթ և 18 պաշարման թնդանօթէ, իսկ պահեստի զօրքն ի միասին հաշուելով ընդամէնը 64·000 հոգիէ կը բաղկանայ եղեր այժմ·

—

Հիւսիսային Ալպանիայեաց չարժումները միշտ մտահոգութիւն կը պատճառեն, ուստի Սէլանիկէն այս անգամ և ս 4·000ի չափ զօրք ղըրկուած է ի Թասովա·

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Ս· Պատրիարք Հայրն անձնական տկարութեան պատճառաւ այս շաբթու Խասգիւղ իւր տունն առանձնացած է·

—

Մայրաքաղաքիս Անգղիական դեսպանատան երկրորդ Թարգմանըն այսօր Գումգափու Հայոց Պատրիարքարանն երթալով, կէս ժամու չափ տեսակցեցաւ Պատրիարքական Գեր· փոխանորդ հօր հետ·

—

Գոհութեամբ կը լսեմք թէ նախընթաց գիշերուան պարահանդէսը բաւական արդիւնաւոր եղեր է Միացեալ ընկերութեան· Թէև, բնականաբար, տեղեկութիւն չկայ հասութից և ծախուց ճիշդ թիւերուն վրայ, բայց կը կարծուի թէ կանխաւ ենթադրուածէն շատ աւելի է·—Մէճմէնըր, որոյ խըմբագրապետն անդամ էր կարգադիր Մասնաժողովին, հազար ոսկիէն աւելի կը հաշուէ հասոյթը·

—

Սամաթիայէն կ'իմացնեն մեզ թէ թաղին Ս· Սահակեան և Ն· Վարդուհեան վարժարանաց վիճակը, նորընտիր հոգաբարձութեան ջանիւք, հետզհետէ կը բարւոքի· փափաք կը յայտնուի որ թաղեցիք այդ Մարմնոյն օժանդակեն իւր արդի դժուարութեանց մէջ, որպէս զի կարենայ իւր ստանձնած փափուկ պաշտօնը կատարել ի գոհութիւն ամէն յառաջդիմասիրաց·

—

Պատրիարքական փոխանորդ Գեր· Տ· Գէորգ վարդապետ Ռուսճուգլեան այսօր Յունաց Պատրիարքարանը գնաց Յունաց Ս· Պատրիարքին հետ տեսակցելու·

—

Իմաց կը տրուի մեզ թէ իւր ազգասիրութեամբն ու ազնուաբարոյութեամբ հանրածանօթ պատուաւոր վաճառական Մուրատեան Մեծ· Գրիգոր էֆէնտին յետ կարճատև հիւանդութեան երէկ իրիկուն կնքեր է իւր մահկանացուն 'ի հասակի եօթանասուն ամաց·

Յուղարկաւորութեան հանդէսը պիտի կատարի վաղը՝ կիրակի՝ ժամ 6 1/2 ին Եէնի–Գաբուի եկեղեցին, ուստի մարմինը պիտի փոխադրի 'ի Պալըգլը·

—

Մարզուանէն Եւդոկիոյ առաջնորդ Գեր· Վահան վարդապետի կողմանէ Ազգային Պատրիարքարան ղրկուած հեռագիր յի կը ծանուցանէ թէ Գեր· Եղիսեան Սըրբազանի ներկայութիւնն ազգային գործոց կարգադրութեան արգելք լինելով, անոր հեռացումն հարկ է·

Գեր· Վահան վարդապետի այս առաջարկութիւնն իւր արդարացի կողմն ունի· Պատրիարքարանն երբ առաջնորդ մը պաշտօնանկ կ'ընէ կամ առաջնորդ մ'խնքնին կը հրաժարի, պէտք է որ զայն նոյն գաւառէն հեռացնելու փոյթն ունենայ, առանց որոյ անկարելի է նորընտիր առաջնորդին խաղաղ և հանդարտ կերպով պաշտօն վարել և ազգային գործոց բարւոք ուղղութիւն մը տալ· Այսպէս Գեր· Եղիսեան Սմաւոնեանով, ոչ ու ք կը համարձակի տեղւոյն առաջնորդական պաշտօնն ստանձնել, մանաւանդ երբ գիտնայ թէ Եղիսեան ընկեր հնարքներու և մեքենայութեանց հեղինակ բան է և նորա բոլանդակ կեանքը լի է այս տեսակ դարձուածքներով· (Հայրենիք)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Զրոյցները նպաստաւոր կը համարուին հաշտութեան պահպանութեան։ Գեոսլանոյ փետրվար 23 ի ծանուցագրին պատասխան տրուած չէ տակաւին, և նախարարք չորսնակ խորհուրդներով զբաղեալ են կայսերական պալատն այս խնդրոյս վրայ։

Մէջէնճըր լրագիրն երկուշաբթի օրը նամակ մի կը հրատարակէ իբր բարեկամական խորհուրդ։ Նամակը — կ՚ըսէ նամակագիրը — կը կարծեն թէ բանի փոխառութեան յաջողութեամբ և անձնական արօք ի մայրաքաղաքս ըստ բաւականի հասոյթ կրնայ գոյանալ Յունաստանի դէմ պատերազմ մղելու համար։ Բայց այս՝ միայն պարզմտութեամբ խնդրոյն մի կողման վրայ ակնարկ նետել է, այն է բնականաբար նպաստաւոր կողման, սակայն ի նկատ չեն առնուիր այն անթիւ չփոթութիւններն, որք կրնան ծագիլ քաղաքական գործողութենէ մը։ Ըստ նամակագրին, Թուրքիա հարևանցի հասոյթներով չկրնար պատերազմիլ։ Ռուսիոյ պատերազմին ժամանակ Բ. Դուռը թղթադրամ հանեց. Լոնտրայի մէջ Օսմանեան պաշտօնական փոխառութիւն մը կընքուեցաւ, և Ապտ-իւլ-Ազիզ կայսեր ժամանակէն մնացած գումարները բոլորովին սպառեցան. Գալաթիոյ Պանքաներէն փոքր փոխառութիւններ եղան, Օսմ. Պանքային հետ ընթացիկ հաշիւ բանուեցաւ, բանակին ապրանք տալով վճարուած կանխաւ 5 միլիոն լիրայի չափ առնելիքը մնաց, և քանի ամսոյ չափ թոշակք յետաձգուեցան։ Նամակագիրը կը կարծէ թէ սոյն գումարներն հաւաքելով 45 միլիոն ոսկի կը հանին։ Եւ ենթադրելով թէ սորա մի երրորդը Սերվիոյ և Գարատաղի պատերազմին համար ծախք եղած լինի, կը մնայ 30 միլիոն ոսկի որ 300,000 պատերազմիկ զօրաց վրայ բաժնուելով, մարդագլուխ 100 ոսկի կ՚իյնայ։ Պատերազմէն յառաջ զէնք և ռազմամթերք լի էին և վերոյիշեալ 100 ոսկին միայն ուտեստի և զգեստի համար հաշուել պէտք է։ Տարակոյս չկայ որ այս հաշիւները կատարեալ ճշդութեամբ չեն կրնար ընդունուիլ, այլ պարզապէս մերձաւորագոյն հաշիւ մի կը կազմեն։

Այս նիւթական դիտողութենէն զատ, նամակագիրը քաղաքական քանի մի դիտողութիւններ ևս կ՚ընէ և կ՚ըսէ թէ պէտք է ի նկատ առնուլ դաշնագրին 24րդ յօդուածը։ Նոր դաշնագիրը կը սահմանափակէ Պուլղարիա և կ՚արգելու Ռուսիոյ Օսմ. հողը գրաւել պատերազմական տուգանաց համար. ուստի վտանգաւոր է Պէրլինի դաշնագրին որ և է տրամադրութեան դէմ գործել, որպէս զի պատճառ չտրուի Ռուսիոյ Ս. Ստեփանոսի դաշնագրին որոշած Պուլղարիան վերակազմելու կամ Կարնոյ կողմը նորէն գրաւում ընելու և կամ ուրիշ եղանակներով պատերազմական տուգանքը պահանջելու։ Ասկէ զատ պէտք կը լինի 25,000 զօրք Ադրիանուպոլիս, 40,000 զօրք Կարին և ուրիշ զօրաբանակ մի դնել ի Մակեդոնիա Սերվիոյ դէմ, Սելանիկի երկաթուղին պահել և չթողուլ որ Աւստրիա Եէնի—Պազարի սահմանն անցնի։ Վերջապէս Կրետէ, Ալպանիա և Սուրիա զօրք պահել պէտք է, և Յունաստանի դէմ գործածելիք 100,000 զօրք՝ ընդամէնը 270,000 զօրք ոտքի վրայ պիտի պահուի, որոց համար 25–30 միլիոն ոսկի ծախք կրնայ հաշուիլ՝ տէրութեանց առաջարկը մերժելու և Պէրլինի դաշնագիրն առ ոչինչ համարելու համար։ Այս խորհրդածութիւններն Հելլենաց նպաստաւոր կերպիւ գրուած են և մեծաւ մասամբ չափազանցութիւններ են։ Բայց և այնպէս, ուշադրութեան արժանի են այնպիսի վայրկենի մի մէջ, յորում կայսերական կառավարութիւնը վերջնական որոշումը տալու վրայ է մի այդպիսի կենսական խնդրոյ վրայ։

« ԱԶԳԱՅԻՆ ՅԱՌԱՋԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ՄԷԿ ԱՐԳԵԼՔԸ ։ »

ԱՆԻՐԱՒ ԳԱՆԳԱՏ Գ. ԵՂԻԱԶԱՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

Տէր.

Պատուական Մասիսդ փետր. 11 թուականաւ թերթին մէջ Գ. Եղիազար Մուրատեան ուղղելով Հայ ուսուցչական անկեալ մարմինն իբրև կենդանի և գործօն ցոյց տալ չփորձելով մէկ մը՝ ժողովուրդը կը մեղադրէ ու կ՚ամբաստանէ, մէկ մը՝ տեղւոյս մի քանի դպրոցական գործէ հասկացող անձանց դէմ նախատական ակնարկութիւններ կ՚ընէ ու կը ծաղրէ։

Ես քաջ համոզուած եմ, Տէր խմբագիր, որ Գ. Մուրատեան ինքն ևս քաջ վերահասու է թէ՝ մեր ուսուցչաց ներկայ անկեալ վիճակին բուն պատճառն իրենք են և ուրիշ ոչ ոք. զի այս խիստ պարզ հասկանալի իրողութիւն մ՚է. բայց քանի որ իւր յօդուածով իւր ներքին համոզումները կը կեղծէ և կուզէ, չգիտեմ ինչ շահ ունենալով, ուսուցչական աւերակ դարձած շէնքը իբրև հոյակապ ապարանք մը ներկայացնել, պէտք կ՚զգամ մի քանի խօսքով բացատրել թէ ուսուցիչք իրենք են իւրեանց տունը փլցնողը։ Առաջին, Գ. Մուրատեան կը գանգատի թէ Հայ ուսուցիչք ապագայ չունին։ Կը պատասխանենք ըսելով. մարդկային զարգացման մի որոշ աստիճանը կը նշանակէ ներկայն՝ փայլելով ապագայի վրայ ևս խորհիլ. և ո՞վ է աւելի զարգացած, ժողովուրդը թէ ուսուցիչը. անտարակոյս ուսուցիչը. և ուրեմն աւելի բնական է որ ուսուցիչն աւելի շատ խորհած և աշխատած լինի իւր ապագայն ապահովելու վրայ քան ժողովուրդը. ժողովուրդը, որ իւր ապագայն ապահովելու գործին մէջ անդամբաւական պատրաստութիւն ու հմտութիւն չունի։ Ըսել այսպիսի ժողովուրդէ մ՚ուսուցչական մարմնոյն ապագայի ապահովութիւնը պահանջել՝ տրամաբանական օրինաց դէմ է։ Այն աշխարհներուն մէջ, ուր ուսուցչի ապագայն ապահոված կը տեսնենք, կամ պետութիւնն է ապահովողը, կամ ուսուցչական միութիւնն ինքնիրեն։ Պետութեան ապահովութիւնը դեռ չէ անօրինուած և այդ մեզմէ կախում չունի. իսկ ուսուցչական մարմնոյ գրեթէ մաքէն անգամ՝ անցուցած չէ զայդ մեր մէջ։ Ուրեմն ո՞վ է մեղաւորը. Ե՞րբ Հայ ուսուցիչներն ՚ի մի գումարեցան, իրենց նիւթականը ապահովել խորհեցան, այդ նպատակով միութիւն մը կազմեցին, ներքին կանոններ խմբագրեցին և ժողովուրդը իրեն չ՚օժանդակեց. իսկ ընդհակառակն՝ միշտ իրար հալածեցին, իրար վընասեցին. մէկուն հինգ ոսկիով կատարած պաշտօնը երեքով կատարել խոստացան . . . Այս բոլորը ընելէն վերջը այսօր բողոք բառնալ թէ իւրեանց վիճակը ապահոված չէ, անիրաւութիւն մ՚է Հայ ուսուցչութեան կողմանէ։ Եւ յանիրաւի կ՚ամբաստանէ՛ ժողովուրդը։

Երկրորդ, Գ. Մուրատեան կ՚ամբաստանէ Գերմանական կրթարանի [illegible] ուսուցիչները, ըսելով թէ նոքա յանիրաւի կ՚ամբաստանեն Հայ ուսուցիչները իբր անընդունակ իւրեանց պաշտօնը կատարելու, և Հայ ուսուցիչները իբրև մէջ մէկ [illegible] կուզէ ներկայացնել, որոց միակ պակասը նիւթականի պակասութիւնը կուզէ ցոյց տալ, և կը կարծէ թէ՝ եթէ մեր վարժապետներուն տասնական կամ աւելի ոսկի վճարուի ամիսը, նոքա նոր սուրբ հոգւոյ՝ մանանայի զօրութեամբ պիտի փոխուին։ Այսպէս կարծելը նոյն է թէ ըսենք. մէջքը սուր մը կապողը կեսար մը պիտի ըլլայ։ Մենք չենք ուրանար նիւթական ապահովութեան ազդեցութիւնը ուսուցչական գործոյն արդիւնաւորելուն մէջ. բայց միայն այդ բաւական չէ, նիւթ. ապահովութեան մասունք՝ առաւելութիւն ալ պէտք է. մինչ պէտք է ունենալ օրէ օր ինքզինքը զարգացնելու և իւր արհեստին վրայ նոր նոր ծանօթութիւններ ստանալու. ո՞ր ուսուցչական խումբը մտածեր է մանկավարժական մի հանդէս հրատարակել, մանկավարժական մատենադարան հաստատել, ուսուցչական ժողովներ գումարել . . . ։ Պր. Մուրատեան պիտի առարկէ հիմայ թէ այս բոլորը ստակով կը լինին, իսկ ես պիտի հաստատեմ տնտեսական ընդունուած սկզբունքով թէ նիւթականը աշխատութեամբ պիտի ձեռք բերուի։ Առանց ցանելու քաղել, առանց աշխատելու վաստըկիլ բնական օրինաց դէմ է։ Հայ ուսուցիչները թող չգանգատին որ զիրենք անյարմար կը գտնեն իրենց պաշտօնին՝ կրթութեան գործէն հասկացող անձինքներէն ոմանք, թող ի զուր տեղը ինքզինքնին արդարացնելու մինչ չբռնեն նիւթական պակասութիւնը. զի ո՛չ մի տեղ և ո՛չ մի ժամանակ առանց բարոյական արժանաւորութեան նիւթական առատ վարձատրութիւն չէ եղած և չլինիր։ Պր. Մուրատեան ի՞նչ կուզէ չգիտեմ. այսուհետեւ հազիւ ճանաչող վարժապետ մը՝ որ առանց իւր պաշտօնին բարձր նպատակին ըմբռնելու յաճի ընթացքով մը յառաջ կը տանէ իւր գործը ի մէջս Նորատի Հայ մանկութեան, լիառատ վարձատրենք ու յարգենք ու գովենք։ Գերմանական կրթարանի [illegible] ըստ Մուրատեանի, չեն կրնար առանց քաջանելու հանդիսատես լինել այս բարոյական անձօրին, որ նիւթական աճէն խիստ ծանր է, և չդաւի՛լ թէ՝ Հայ վարժապետ չկայ։ Մեր ազգային վարժարանները մէկ մէկ ապաստանարաններ են, ուր աշխոյժ մանուկը կը մտնէ զուարթադէմ, և կ՚ելնէ, աւա՜ղ, գունատուած, թուլցած, մեռած գրեթէ ֆիզիքապէս և բարոյապէս։ Ո՞վք են նոցա դահիճները, վարժապետները։ Եւ Գ. Մուրատեան կուզէ, զարմանալի՛ խիղճ, սոցա պաշտպանել. իրողութիւնները նորա դէմ կը բողոքեն։

Երրորդ. Գ. Մուրատեան կը մեղադրէ ժողովուրդը իբրև անտարբեր և ապերախտ. որովհետև իրեն երեւակայած [illegible] չեն մատուցաներ ուսուցիչներուն։ Տէր խմբագիր, յարգութեան արժանին ամէն տեղ յարգուած է և կը յարգուի, եթէ ո՛չ բոլորէն՝ գոնէ մէկ մասէն։ Իսկ ի՞նչ է պատճառն որ Հայ ուսուցիչները մայրաքաղաքիս մէջ ընդհանրապէս անարգուած են և կանարգուին։ Ասկէ մի քանի տարիներ առաջ կարծեմ Հայ ուսուցիչները աւելի յարգ ու պատիւ ունէին քան թէ հիմայ, որովհետեւ այն ժամանակ նոքա իրենց ժամանակի պահանջման մասամբ կը համապատասխանէին, ժողովրդի հասկացողութեան և պահանջման բաւականութիւն կուտային. իսկ հիմայ ժամանակը փոխուեցաւ, այլ Հայ ուսուցչութիւնը ինքզինք ժամանակին համեմատ չկազմակերպեց։ Ժողովուրդը ուրիշ բան կ՚սպասէր ուսուցիչներէն և չեղաւ. ուսուցիչ անուան տակ բարեկիրթ, ազնիւ և զարգացած անձեր տեսնել կուզէր և չեղաւ։ Իսկ նոցա փոխարէն խեղ մը անգործ մնացած ավարայներ, դատարկապորտներ։ Ինչպէս յարգէ ժողովուրդը այսպիսիները որ զիրար յարգել չգիտեն։ Հայ ուսուցչութիւնը Արշակունեաց մը դարձած է և այդ Արշակունեացք կարելի՞ է յարգուի։ Աղէկ բարեկամ Մուրատեան, կը սխալիք կարծելով թէ Հայ ուսուցչութեան նիւթական անբաւականութեան, մտաւոր չքաւորութեան, և բարոյական անկման պատճառը ժողովուրդը նկատելով. այսպէս ինքնախաբէութեան կ՚վարժեցնէք զանոնք։ Հայ ուսուցիչք իրար թո՛ղ յարգեն և պիտի տեսնեն թէ արդէն ժողովրդեան ալ յարգուած են. Հայ ուսուցիչք իրարու թո՛ղ նպաստեն և պիտի տեսնեն թէ ժողովրդեան ալ նպաստուած են. Հայ ուսուցիչք իրար թո՛ղ զօրացնեն, և ահա պիտի տեսնեն որ իրենց զօրացման արդիւնքը ժողովուրդը ճանչցուած է։ Այս առթիւ յանուանս կը յայտնեմ Ձեզ, Գ. Մուրատեան, որ առիթ տուիք ինձ՝ [illegible] գուտ Հայ ուսուցչութեան, որու սիրոյն ու յարգոյն եմ, այս խօսքերն ընել։ Կ՚յուսամ հաս յայտնել թէ իմ բոլոր բացատրութեանց մէջ ընդհանուր ակնարկութիւններուս ժամանակ յարգելի բացառութիւններ աչքէ առաջ ունեցած եմ։

Տէր խմբագիր, հաճեցէք հիւրընկալել երկտողս Ձեր պատուական թերթին մէջ, որոյ մասին իմ շնորհակալութիւններս կանխաւ մատուցանելով,

մնամ

ՏՐԱԲԲԵՀ.

Յ. Գ. Ինկատ առնելով այժմեան յուզուած խնդիրներէն մին, Հայ կղերի խնդիրը, կը յայտարարեմ թէ ինչ որ ըսինք Հայ ուսուցչութեան համար, նոյնը կը կրկնեմ Հայ կղերին համար։

Նոյն

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ

Կ. Պոլիս 11 փետր. 1881

. . . խմբագիր Տէր.

Միջագիւղի մէջ, Համիտէական մենաստանին մերձ, մի հոյակապ շէնք կայ հաստատուած, որ տեղւոյն պարծանքն և համայն ազգի յաւայ կեդրոնն համարուած է. Գուրգէնեան կրթարանն է այն, որոյ համբաւն ի վաղուց ուշս գրաւած էր։

Երէկ բարեբաղդութիւն ունեցայ այդ բարձր հաստատութիւնն այցելել մի յարգելի ընկերութեամբ, ըստ իմ խնդրանաց. պաշտօնէից մին առաջնորդեց զիս ի բաժանմունս դասարան. ամեն ինչ լուռ էր և հանդարտիկ. բաց դրան մանուկներ և պատանիներ, մասամբ, իւրեանց դասը կը պատրաստէին. տեսայ և պատկառեցայ։ Հարցեր ուղղեցի իւրեանց դասուց շրջանին վերայ, և տուին ինձ պատասխաններ, որք առաւել ևս կը գրաւէին համակրանքս։ Ուստի հակիրճ խօսքերով գովեցի իւրեանց եռանդն, որպէս զի դասն գործեն համիլ դէպ այն փառաւոր ապագայ, ուր նախասահմանուած են, յիշելով նոցա թէ «ձեր այդ խոնարհ ճակատներու տակ, չը գիտէք, հանճարներ կան պահուած, որք մի օր ազգի իղձերն պիտի իրագործեն. աշխատեցէ՛ք։»

Անհուն բերկրութեամբ լի ալ տնօրէնին սենեակը գնացի. Հոյակապ կրթարանի ծրագիրն ուզեցի, որ վերայ ինչ ինչ բացատրութիւններ առնելով ընդհանրապէս համապատասխան գտայ աշակերտաց վիճակին, և խնդակցութիւնս յայտնեցի։ Ժամերու և պաշտօնէից ճշդապահութիւնն, որք հիմն են կարգապահութեան և անվրէպ յառաջդիմութեան, մաքրութեան աշխատութեան հսկողութիւնն, որ և ուշադրութեան արժանի պայմաններէն մին է, հաստատուն խորհուրդ գրաւած էին սոյն դպրոցի մէջ։

Խնամուն անօրէնութիւնն, որ «Հուրէն և Ջուրէն» անցած է, ի բաւումս արժանի է ազգին համակրանաց. ապա էն փափաքելի էր մեզ տեսնել ներկայն մէջ, ուր ազգաց վերածնութեան խորհուրդը կը կատարուի, այնպիսի օգտակար հաստատութիւններ, զի ասքա միայն են մեր ճշմարիտ սփոփանք. սակայն ո՞րչափ առաւել փափաքելի էր եղածներն բարեկարգել և քաջալերել . . . ։

Եթէ ազգն իւր ընդհանուր անտարբերութեամբ չապաւինէր մեր վսեմ անձնուէրներու յառաջդիմական ձկտումներ, եթէ գիտնար քաջալերել զայնս ըստ արժանւոյն, ո՞վ չէր հաւատար թէ Հայն զարթած է և իւր վերածնութեան դարագլուխն մտեցած։

Մնամ Ձեր

Գ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

Բաբերդ 1 փետր. 1881

Առաջնորդարանն Հայոց

. . . Տէր.

Իճակիս գիւղերուն մէջ Լու... անուն ութսուն տնով հայաբնակ գիւղ մը կայ. այս գիւղը, արքունի ճարտարապետ արժանա[illegible] գեղեցկաշէն վանք մը կառուցանել տուած էր։ Այս առիթը մեզի յուշըս կ՚ածէ այն ժամանակները, յորս մեր ազգը այսպիսի մեծագործ ամիրաներով կ՚արտափայլէր օտարազգեաց մէջ և յառաջադէմ կը հանդիսանար, որոնք քաջիկ իմն վերայ հասեալ էին, թէ առանց կրօնասիրութեան ազգասիրութիւն չկայ, առանց ազգասիրութեան կրօնասիրութիւն չկայ. որոնք համոզ[ուած] էին, քանզի զի՞նչ այլ ազգային զօրաւոր կապ մ՚ունի Հայը բայց կրօնքէն, որոյ համար դարերէ ի վեր կը նահատակի՝ սարսափելի զրկանաց և հարստահարութեանց զոհ դարձ լինելով և այնպէս Հայութեան անունը անկապուտ կը պահէ ի սէր Աստուածային կրօնին. ուստի մեր արժանայիշատակ Պալեան կարապետ ամիրայն և նորին նմանները մէկ կողմէ ճեմարաններ և վարժարաններ կանգնած ժամանակնին, միւս կողմէ ալ հոյակապ եկեղեցիներ և այլ կրօնական շէնքեր կառուցանել կուտային, ժողովրդոց սրտին մէջ կրօնի սէրը վառ և արծարծ պահելու համար. սոյա այնպիսի մեծագործութիւններն իրենց անուններն դարուց ՚ի դարս կ՚անմահացընեն, և արդէն ազգային տարեգրութեանց մէջ անմահացած են։ Հայ ազգն ընդ բովանդակ յաւիտեանս օրհնութեամբ պիտի յիշատակէ այնպիսի ազգաշէն ամիրայից անուններն և պիտի աղօթէ որ նոցա նմաններն անպակաս լինին մեր ազգին մէջէն։

Դժբաղդաբար, ամենաբարեպաշտիկ կարապետ ամիրայի կառուցանել տուած նախ յիշեալ վանքը այժմ կիսակործան կայ և Ս. Աննայ հրաշակերտից ողբակցեալ, Հայրենասիրի մի ձեռաց օգնութիւնը կը հայցէ, և այս ո՞վ կարէ լինել, եթէ ոչ Նորին բարեբարոյ շառաւիղ Վսեմ. Սարգիս Պէյն Պալեան, որոյ չպիտի ներէ անշուշտ փափուկ խիղճը, որ այնպիսի բազմերախտ անդրուանի հօր մը յիշատակը Հայաստան երկրին մէջ բնաջինջ լինի, յորում պաշտօնեայք և ազգասէր Հայ մանկտին թէ և նօթի և վշտալից իւրեանց հայրենակից բարերարին անունն օրհնեն և յիշատակեն և նորա ազնուազարմ զաւակաց և սերնդոցը յարատեւակ պայծառութեանն համար ջերմաջերմ աղօթքներ և մաղթանքներ առ Ե[illegible] մի Տէրութիւնն վերընծայել չեն դադրիր, այլ կը հաւատան նորին վսեմութիւնն այսր գթալից ակնարկ մի ձգել սոյն հայրենաշէն վանուցս և յիշեալ գիւղի տառապեալ Հայ սերոյն վրայ և պարտ ու պատշաճ խնամքը տանել, որով մարդասիրութեան և ազգասիրութեան չնաշխարհիկ գործ մը գործած պիտի լինի։

Յիշեալ Լուսանք գիւղի ութսուն տուն բնակիչք աղքատութեան հնոցին մէջ կայրին ու կը լափին, ո՛չ հաց ունին ուտելու և ո՛չ բաւական զգեստ իրենց մերկութիւնը ծածկելու և ցրտէն պաշտպանելու։ Սոցա սոյն զառն աղքատութեան և յետին ծայր թշուառութեան պատճառը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ ասկէ յառաջ սովորոյթ ըրած են խմբովին գիւղէ ի Մեծդ Պոլիս և Վսեմաշուք Պէյի խնամոյը տակ արքունիսին պաշտօնածոյ մէջ ծառայել թէ և այժմ առ ի չգոյէ այդպիսի շնորհածոյ ի ծոց հայրենեաց իւրեանց անգործ կան, և կը փա-

փաքին զայն չենցնել իրենց պարէնից կըրկուաը հայթայթելու համար. բայց աղքատութիւնը իբրև զմռուր երկաթի ծանրացած կայ իրենց պարանոցին վրայ. չունին ոչ մշակելու արտօրայս ի հունձ, և ոչ եղն ամուլ ի լուծ. և եթէ ունին քիչ մի ապրուստ ի ձեռին և զայն հարկահանք կ՚առնուն։

Եթէ սոցա զառնայէտ վիճակին անմիջական դարման մը չընձեռուի ազգին կամ աէրութեան [illegible] թիւնը կը հրաւիրեմ և խնամակալութիւնսին կը հայցեմ այն առաւելով զիւղացւոցս համար. եթէ այս տարի միայն սոցա օգնութիւն մի լինի, պիտի աշարերին և ինքզինքնին գտնեն։

Արդարև մեք սոցա վշտալից վիճակը չկարացինք ըստ արժանւոյն նկարագրել սակայն գթառատ սըրտերու համար այսքանս ալ բաւական է, որոց վրայ գրած եմ ամենայն իրենց յոյսն, եթէ Աստուած մի աբացէ, այն ալ ի գերև ելնէ, այն ատեն բոլորովին յուսահատ պիտի լինին. սակայն մեք մեր պարտքը կատարելու համար այս գիրը գրեցինք. կը խնդրեմ որ Ձեր ազդօգուտ թերթերէն միոյն մէջ զայն տպելովկանելու բարեհաճիք, ի փառս մարդասիրին Աստուծոյ և ազգին, որոյ վասն կանխաւ մեր շնորհակալեաց հաւատաքը մատուցանելով առ Ձեզ,

Մնամ ողջունիւ սիրոյ աղօթարար
Առաջ. Տեղապահ
ՏԻՄՈԹԷՈՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ.

ՆԱՄԱԿ Ս. ՊԵՏՐՍԲՈՒՐԿԷՆ

1881 յունվար 17/29.

Այս անգամ ես կամենում եմ խօսել մի նիւթի վրա, որ իւրաքանչիւր Հայի համար հետաքրքիր է, այն է Մոսկվայի Լազարեան ճեմարանի վերաբերութեամբ։

Արդէն 1815 թուից, երբ բացվեց այդ ճեմարանը, Լազարեանները գրեցին սպահովութեան մի դրամագլուխ այդ դպրոցի գանձարանը, մօտ մի միլիոն բուբլ, որպէս զի այդ փողերի հաշւով ի միջի այլոց, Լազարեան ընտանիքի հաշւով դաստիարակվին այդտեղ 50 աշակերտներ մինչև ընթացքը լրացնելու մէջ ուսարանը։ Որովհետև այն ժամանակ, երբ բացվեց ճեմարանը, ամբողջ Հայոց աշխարհը դեռ ևս խաւարի մէջ էր, չունենալով գրեթէ ոչ մի ուսումնարան, այդ պատճառով Լազարեանները մտածեցին իրանց ճեմարանի մէջ դաստիարակել և հոգևորականութեան համար երիտասարդներ, ընդունելով աշակերտներ նոյն իսկ հոգևորական դասակարգից։ Այդ նպատակով սահմանեցին այն օրից 50 փոխանորդից 30 հատ տալ աշխարհականների որդիերանց, իսկ 20 հոգևորականի զաւակներին։

Բայց այսչափ տարւոյ մէջ, որ մօտ 70 տարի է, Լազարեան ճեմարանում ուսրաած հազարաւոր հոգևորականների զաւակներից գրեթէ երկու երեք հատ չը կայ, որոնք իրանց նախրէին հոգևորականութեանը։ Սրանից պարզ է, որ Լազարեանները սխալվեցին իրանց զինաւորութեան մէջ, Հոգևորականների որդիք, ուսում առնելուց յետոյ, աշխարհական էին դառնում։

Այնուհետև, 1815 թուից յետոյ մինչև այժմ բացվել են՝ Ներսիսեան դպրոցը, Հայարնակ գաւառական քաղաքներում այլ միջնակարգ հոգևոր դպրոցներ, վերջապէս և Էջմիածնի ճեմարանը, որոնք բոլորն էլ նպատակ ունեն պատրաստել գիտաւորապէս հոգևորականներ։ Ուրեմն հարց է, թէ որքան հասնում են այդ դպրոցները իրանց նպատակին, բայց քանի որ հարկաւոր հասցրներ են փառնում մեր հոգևորականների կրթութեան համար մեր բազմոր դպրոցներում, այլ ևս ինչ հարկ կայ պահպանել Լազարեան ճեմարանում սկզբնական 20 փոխանորդ ամբողջութեամբ հոգևորականների զաւակներին կրթելու համար։ Մի՞թէ աւելի օգտակար չէր լինի, եթէ 20 տեղը բաժանվէր երկու մասի վրա, որոնցից տասը դարձել պահվէր հոգևորականներ պատրաստելու համար, իսկ մնացած 10 փոխանորդներ յատկացվէին Կովկասեան այն Հայերի զաւակներին, որոնք օտարացել են իրանց ազգութենից և մայրենի լեզուից և խորթանում են նոյնպէս իրանց պապերի հաւատից, գիմելով օտար դաւանութիւններին։ Ես խօսում եմ գլխաւորապէս Վրաստանի, Կախեթի, Գօրու, Քութայիսի օտարացած Հայերի և Նուխու կողմերի Ռուսիացի Հայերի մասին, մի խօսքով Կովկասեան այն բոլոր Հայերի մասին, որոնք հետզհետէ կորցնում են թէ լեզուով և թէ սզգութեամբ իրանց Հայ լինելու մասին ինքնաճանաչութիւնը։

Ի հարկէ աւելի էլ լաւ կը լինէր, թէ Լազարեան տոհմի այժմեան ներկայացուցիչ իշխան Աբամէլիք-Լազարեանը, հայրենասիրական զգացմունքից թելադրված աւելացնէր առ հասարակ փոխանորդների թիւը, — այն ժամանակ հարկ չէր լինի հոգևորականների համար եղած փոխանորդները կիսով չափ պակասեցնել, վերև յիշած օտարացած Հայերի զաւակներին միւս կէսը տալու համար։ Այն ժամանակ կարելի էր ընդունել Լազարեան ճեմարանում և Թիւրքաց Հայաստանից մանուկներին, Բայց եթէ հնար չը կայ փոխանորդների թիւը աւելացնել, — գոնէ ցանկալի է որ մասրած լինի այն փոփոխութիւնը, որ ես վերև յիշեցի։

Ցանկալի էր մանաւանդ ընդունել Կովկասի այնպիսի տեղերից աշակերտներին, որտեղ Հայ տարրը թէև օտարացած է, բայց բազմաթիւ է, ինչպէս օրինակ Նուխու կողմերում, այն ինչ, օրինակ, Քութայիսի կողմերում, կամ Կախեթում Հայերը քիչ են թւով. Այս խնդիրը յարուցանելով ես, ի հարկէ, հարցը չեմ կամենում վճռել, այլ թողնում եմ նրա վճռելը իշխան Աբամելիք-Լազարեվի խոհեմութեանն ու առողջմտութեանը։

Երէկ լսեցի, որ Ս. Պետերբուրգի և Մոսկվայի Հայ եկեղեցիների կալուածական գործը վճռվեցաւ միաբանութենից յօգուտ իշխան Աբամէլիք-Լազարեանցի, այսինքն վճռվեցաւ, որ այն, ինչ հաստատել են յաջորդաբար իրանց ստորագրութեամբ չորս կայսրներ՝ թողնել Ս. Պետերբուրգի և Մոսկվայի եկեղեցական կալուածների սեփականութիւնը Լազարեվներին ժառանգների իրաւունքի տակ, մնաց զարձեալ անփոփոխ։

Ուրեմն ազգասէր պարոնները, որոնք իրանց շահասիրական նպատակների համար սրտացաւներ էին լարում և բնորիքներ անում Լազարեաններին դէմ, ամօթ մնացին։ Ս.

ՍՈՎ Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ՈՒՂՂԵԱԼ

ԱՌ ՍՈՎԵԼՈՑ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՆ

—○—

Ղուլթիկ գիւղ 21 Նոյ. 1880

Տեարք.

Աչք յարտասուս, ցաւ ի սիրտ և միաք ի յոզրումն կը գրեմ այս նամակը, որուն մէջ համառօտ կերպիւ կը նկարագրեմ նաև Ղուլթիկ գիւղի վշտալի սովելոց դժբաղդ վիճակը։

Արդարև Ղուլթիկ գիւղը, որ կը բաղկանայ 300 տունէ և աւելի եւս. և ունի մաքուր օդ և զովացուցիչ ջուր և զուտ կլիմայ. բայց սովելոց համար արդեօք այն վճիտ և զով ջուր ի՞նչ աղդեցութիւն ունի, սովեալը պիտի յագենայ ուտելով և զովանայ ըմպելով։

Ղուլթիկ գիւղը իւր մէջ պարունակած չունի իւր լինակիչներէն արական սեռի էակը, որք բացակայութեամբ կը պանդխտին օտար աստեղաց ներքոյ. սովեալ իգական սեռը, ինչո՞վ պիտի պրծի սովոյ մարդախոշոշ ճիրաններէն, վասն զի արականն աէր և խնամող իգական սեռին ըլլալու է։

Ղուլթիկ գիւղի սովեալները չունին իրենց զամբռու մէջ գոնէ մէկ այծ մի, չունին ամի մի սերմ և թէղ մի հող. չեն մխիթարուիր այս ըըքայոց եղանակիս ձմերան տաւուցիչ գոնէ վառելիքով. չկայ գոնէ մերկամածուկ գիւրացին աղանելիք մի. հագա անհայր զաւակունքն, անտէր կանայք, անխնամ հարսունք, անպաշտպան աղջիկունք, ի՞նչ վիճակով պիտի անցնեն այս ձմեռը։

Ղուլթիկ գիւղի դժբաղդութիւնը կրնաք նկարագրելով հասկընալ սովելոց գրած ցուցակէն՝ որ ըստ մեծի մասին իգական սեռի բանական էակներ են, վասն զի նոցա էրիկ մարդիկ, որ առ նուազն տասն տարիներով կը գործաւորեն Կ. Պոլսոյ խորշերը, որոնցմէ շատերը և ոչ երբէք կը խնամածեն իրենց գերդաստանը. Ղուլթիկ գիւղի սովեալ կին մարդիկ որ չունին կառայ և կապերտ, չունին վերմակ, անկողին, չունին ցանուած գէթ կորեկ, չունին մանդաղ գերանդի, դարման զաւժարերձեռս ի՞նչ բօթ և գայժ, ի՞նչ սպառնալեաց որհուրանք կը խոստանայ սովելոց.

Ղուլթիկ գիւղի սովելոց ներկայ վիճակն՝ տխուր և դառն է. վասն զի տուները էրիկ մարդ չկայ, փեթակները կոքեակ չկայ. թոնիրը, կրակարանը՝ վառելիք և կրակ չկայ. հացարանը հաց չկայ. մանուկն հաց կը խնդրէ, երախայն կաթ կը հայցէ. դալով սպադային յուսակատուր կ՚սպասէ. ներքին յոյս մի խորեց իւր սրտին մէջը. երբ իրենց անուանք գրեցինք. երբ աեղեկացանք իրենց վիճակին, երբ յուսադրեցինք զիրենք թէ. «հեցցէ կեդրոնական Սովելոց Յանձնաժողովոյ բարերարք, պիտի մխիթարեն զձեզ, օգնեն ձեզ, դարմանեն զձեզ, ձեզի կը մնայ սպասել և յուսալ», աաացինք սովելոց.

Ղուլթիկ գիւղի բնակչաց աննկարագրելի սովորութիւն մի կայ որն որ անտանելի է, և Դուք եւս քաջածանօթ էք անդատին. տանուտէրն կը պանդխտի, և տանտիկինն պարտ կ՚ըլլէ. աքցունի տուրքն կը հոգայ, տակառով փոխառութիւններէն ռանգով, փոխանակագիրը իւր էրիկ մարդոյն վրայ գրկելով ի Կ. Պոլիս, յետս կը դառնայ, եւ կինն երաշխաւորելով տակաւ տակաւի վերայ բարդելով պարտամուրհակ կուտայ. էրիկ մարդն առ երկիւղի պարտուց իւր հայրենիքէն կը զըրկուի, և կին մարդ անշարժ և շարժական կալուածներէն կը մերկանայ, էրիկն յ՚օտարութեան, և կինն ի թշուառութեան կը տառապին, Աստուած այդ արացէ թըշուառ սովելոց։

Տեա՛րք, Ղուլթիկ գիւղի սովելոց, տանց, պարտուց ոքքանութիւն յականէ յանուանէ գրեցինք վիճակագրութեան հաշւեցուցակի մէջ. նաև զիւրաքանչիւր տան սովելոյ անձինս. այս նամակի մէջ միայն զտանց, զանձանց և զպարտուց ոքքանութիւն կը նշանակեմ Ձեր Մեծութեանց տեղեկութեանց համար, գիւղիս քահանայից, միւսոյ և Մուավին աղաներուն, Բէյգի, Թոզ. խորհրդոյ և իւրաքանչիւր թաղի մէկ երկու անձանց ներկայութեան, նաև Արժ. Վարդան վարդապետի, և որոց իւրաքանչիւրոց ստորագրել տուած եմ։

Տունք 156, անձինք 374, պարտք 3777 Օսմ. լիրա, յիշելով զանուանս պարտատերաց. ըստ իս շատ հարկաւոր է այս նամակը ուղղակի կեդր. սովելոց Յանձնաժողովոյն ղրկէք. չարժելով զանոնց գաւթ և խնամ հրատարակութեամբ և ՚ի լրագիրս, որով և ըղ վիճակիս դժբաղդ սովեալ անխնամ անձինս մշտամնայից աղօթարարս կընէք Սովելոց Յանձնաժողովոյ բարերարներուն կենաց երկարութեան և գործոց յաջողութեան համար։

Մնամ անձնուէր ազգիս
Ն. Վ—ժ—ղեւ
ԳՐԻԳՈՐ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ.

(Վախճանեալ իւր այցելութեան միջոցի մէջ որպէս հրատարակեցաւ.)

Ց. Գ.—Տեարք, սովեալ հիւանդի մը տեսութեան գնացի, Մուավինին առաջնորդութեամբ տունն մտայ, ուր առանց ծածկութի պառկած ծեր մը հարի բաժեայ կը հեծէր, անունը Մ. Աղասար, ինքը միակողմանի, դառն կը հեծէր, երիտասարդ խորդ աղջիկն անայր և մերկ, հիւանդն պառաշ, կինն իւր մերկութենէն փախաւ մէկ անկիւնը, քանի մը աղջիկ և մանր երախայք կը պոռային հա՛ց, հա՛ց. հիւանդն կը պոռար իւր խեղդուքութենէն, կինն կը ծածկուէր իւր մերկութենէն. տունը ցուրտ ու գիճին. երեխայք կը դողային ցուրտէն. հիւանդն ա՛խ ջուր, ջուր կը պոռար, աղջիկն որ կին մ՚էր անայր, մերկութենէն և առ ամօթոյ չմօտենար ջուր տալու, հոն ըլլալու էիք, Տեա՛րք և տեսնելու, ի՞նչ տեսարան էր արդեօք ասիկայ. հիւանդին մօտեցանք, հիւանդն անզգայ ակնարկ կը ձգէր մեր ներքևէ բան մը, գոնէ փոքրիկ աթոռ մը գնելու. բայց չկար աթոռ և կտոր մի կապերտ. չկար և օգնութիւն մի մեր կողմէն, արեան արտասուք թափելով դուրս ելանք. բայց ի՞նչ, գրել և մեկան ըլլալու էր որ այս տեսարանը ճառադրէր. հարկ զրի գիւղիս Մխաիր և Մուավին Հայ էֆէնտիներուն վրայ, որ իրենք խնամեն մինչև Ազգիս բարերարները օգնեն, ո՛հ, ո՛հ, ո՛հ, վիճակ դառնագին։

Կինն 50 տուն ալ սովեալ գըրուեցաւ։ Նո՜

ԱԶԳԱՆՈՒԷՐ—ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ

ԼԵԶՈՒԱՊԱՅՔԱՐ

ԱՌ «ԱՍՊԵՏ» ԵՒ ԱՌ «ՊԱԼԼԱՍ»

Տէր Խմբագրապետ.

Անկեղծ և ճշմարիտ խօսքերն ընդհանրապէս կեղծաւորական չոզոքորթութեանց բաղդը չեն կրնար ունենալ։

Արդի լեզուապայքարին նկատմամբ իմ մէկ անկեղծ դիտողութիւնս ոմանց սալեաական զգացմամբ, այլոց կզմնախրական ոգւոյն դպչեր է։ Մեծ փոյթ չէ այս, իմ և անոնց գրածներն հրապարակի վրայ են, և հետևեալ քանի մը հատուածներն ալ կրնան իմ միտքս ամբողջացնել, և միանգամայն պատասխանի տեղ բանել ԱՍՊԵՏի և ՊԱԼԼԱՍի գրածներուն, զորս, ԱՐԱՄԱԶԴի պատասխանին հետ, դեռ այսօր կարդացի։

Կը յարգեմ Ասպետին ասպետական պաշտպանութիւնն Հայուհեաց, որուն սակայն բնաւ պէտք չկար, և իւր խըռովեալ սիրտն ու անհանգիստ միտքն անդորրացնելու համար, կ՚իմացնեմ որ եթէ իմ նամակս ուշի ուշով կարդացած ըլլար, պիտի տեսնէր որ վիճարանելու մասին Հայուհեաց անհատական իրաւունքը չէի ժխտած, ընդհակառակն հաստատեր էի որ ԱՆԱՀԻՏ, իբրև անհատ, կարող է, ազատ է, գրաբարի կամ աշխարհաբարի կողմը բռնելու և պաշտպանելու՝ ինչչափ և որպէս որ կարենայ և կամենայ։ Բայց, կ՚ըսէի, Ազգանուէր—Հայուհեաց ընկերութիւնն, իւր բուն նպատակէն շեղած և անուղղակի վնասակար ըլլայ անոր, եթէ, Իբրև Մարմին մը, աշխարհաբարեան կամ գրաբարեան կուսակցութեան յարի, և անոնցմէ միոյն գործիք ըլլայ։ Արդ, ես ցուցուցեր էի, և կրնամ նոյն իսկ Անահտայ քանի մը անզգոյշ բացատրութիւններէն ցուցնել, որ Ազգանուէր—Հայուհեաց ընկերութիւնը գրաբարեան կուսակցութեան ձեռք գործիք մ՚եղած է անոնց գաղափարներն յառաջ տանելու ՚ւ և է միջոցաւ. և ես, որ ցարդ բաւական օժանդակած եմ այդ ընկերութեան, անկեղծաբար կազդարարէի որ այս ընթացքը չի կրնար նպաստել առաջադըրած նպատակին յաջողապէս գործադրման։

Գալով այն հարցմանս որ «միթէ Ազգանուէր—Հայուհեաց ամեն անդամներն ալ զիտե՞ն լոկ աշխարհաբար խօսիլ գրել», ԱՍՊԵՏ իրաւունք չունի զայթակղելու, զի եթէ մեր իգական սեռին ազատութիւնը դեռ ա՛յնչափ խորին է, որ նոյն իսկ արդի ընկերութեանց անդամուհիներէն մէկ մասը չը գիտեր աշխարհաբար գրել, ապա ուրեմն խոհեմութիւն չըլլար բարձրէն թռչիլ, և անդամուհիներէն իւրաքանչիւրին անհատական իրաւունքն յարգելով հանդերձ, ընկերութիւնն ինք, իբրև կրթական մարմին մը, բանաւորապէս չկրնար գրաբարի հետ խաղալ, աաւել ևս, չկրնար գրաբարեան կուսակցութեան մէկ մասին հիմնովին երևակայական գաղափարաց գործադրման միջոց մ՚ըլլալ։

Խնդիրն, որպէս կերևնայ, ո՛չ այնքան Անահիտ անուան ներքև ծածկուած օրիորդի մ՚անձնական գաղափարաց վրայ է, որքան այդ գաղափարներուն իրացման վրայ է՝ ա՛յնպիսի ընկերութեան մը կողմէ, որ միայն չէզոք դիրք բռնելով կրնայ յաջողիլ իւր անմիջական նպատակին մէջ։

Քանի որ ընդդիմախօսներէս մին կըսէ թէ աշխարհաբարեանք «աճեղ բանակ» մ՚են, ո՞չ աւելի քէն Ազգանուէր—Հայուհեաց ընկերութեան ճշմարտապէս բարեկամ եղած կըլլամ երբ պնդեմ որ այդ ընկերութիւնն չելնէ իւր չէզոք դիրքէն, և գրաբարեանց յարելով, չը վշտացնէ աշխարհաբարեանց այդ «ահեղ բանակն», որոյ մէջ գրամով, խօսքով, ազդեցութեամբ և քաջալերութեամբ իրեն նպաստողներ կրնան գտնուիլ։

Հետևաբար, իգական սեռին յառաջդիմութեան և արական սեռին հետ հաւասարութեան վրայ Ասպետին ինձ կարդացած ճառը խնդրէն բոլորովին դուրս է։

Իգական սեռին յառաջդիմութիւնը ստոյգամբ չկրնար ձեռք բերուիլ. իգական սեռին արականին հետ հաւասարութիւնն ալ կը պահանջէ որ իգական ընկերութիւնք ալ լեզուի խնդրոյն մէջ չէզոք կենան արական ընկերութեանց պէս։

Պալլասի լեզուն կայր կողմնասիրութիւն կը հոտի, և չարժի գիջանել պատասխան գրելու, եթէ չվախնայի որ իւր իմաստակութիւնը կրնայ շլացընել ակարամիտներն, որք, փա՜ռք Աստուծոյ, պակաս չեն։

Պալլաս ապահով թող ըլլայ որ Անահիտին նախանձող չկայ. քա՛ւ լիցի. կրնայ խնդիր մ՚ըսել ըլլալ որ անոր պաշտպանած դատն և զայն պաշտպանելու համար հրատարակած յօդուածներն երբեք նախանձելի բանե՞ր են արդեօք։

Գալով այն խրա—բանական վիտալութեան, որով Պալլաս Անահիտն անջատ կացուցանելու կը ճգնի Ազգանուէր—Հայուհեաց ընկերութենէն, անկեղծապէս կըսեմ որ չկրցի խնդալս բռնել իւր այդ նրբամտութիւնները տեսնելով։ Բայց թէ Անահիտ խիստ մօտէն յարաբերութիւն ունի այդ մարմնոյն հետ, և թէ՝ մինչև տարիճան մը՝ անոր գաղափարաց թարգման հանդիսացած է, այս կը հաստատուի, է ՚ՃԷ այլոց, նոյն ինքն Անահտայ երկու յօդուածոց վերջաբաններէն, ինչպէս նաև այն նամակէն, զոր ինչպէս Անահիտ փութացեր է ծանուցանել առ Մասիս, Ազգանուէր—Հայուհեաց ընկերութիւնն ուղղեր է առ Անահիտ, արդի լեզուապայքարին նկատմամբ։

Արդ, քանի որ այդ ընկերութիւնն ա՛յնպիսի դիրքի մէջ կը գտնուի Անահտայ նկատմամբ, և Անահիտ այնպիսի դիրքի մէջ կը գտնուի Ազգանուէր—Հայուհեաց ընկերութեան նկատմամբ, որ երկուքին մէջ տեղը պաշտօնական նամակներ կը փոխանակուին, եթէ Ազգանուէր—Հայուհեաց ընկերութիւնն անոր պաշտպանած դատին յարած չըլլար, արդեօք մը չկար որ լրագրաց մէջ, որք գրաբար նամակն հրատարակեր էին, յայտարարութիւն մ՚ալ հրատարակելով իմացնէր թէ ինք չընդունիր Անահիտի առ այն տուած մեկնութիւններն, որք սխալ գաղափար մը կրնան տալ ընկերութեան բռնած ուղղութեանը վրայ, և՛։

Այժմ, քանի որ գործը բոլորովին պարզուած է, այդ ընկերութիւնը կրնա՛յ այդպիսի պաշտօնական յայտարարութեամբ մ՚իւր չէզոքութիւնն ապացուցանել, կամ ո՛չ։ Հասարակական ասպարէզի մէջ, կուսակցական միտթին մ՚ըլլալու կարծիքը կրնայ փարատել, և շատերու միտքը բուժել։ Իսկ բացասական պարագայի մէջ, անշուշտ ոչ ոք օրինական ճանբով կրնայ բան մ՚ընել, բայց Պալլասի փաստաբանութիւնները չեն որ աշխարհաբարեանները պիտի արդերուն այնուհետև տարբեր աչօք նայելէ այդ ընկերութեան։ Ես ո՛չ աշխարհաբարեան եմ, ոչ ալ գրաբարեան. երկու մասնիկէն ալ չատ չեմ սխորժիր. բայց չեմ ուզեր որ, իւր արդի վիճակին մէջ, յորում ամեն կարգի և ամեն դասու ազգայնոց օժանդակութեանը պէտք ունի, աշխարհաբարեանց համակրութիւնը կորսնցնէ Ազգանուէր—Հայուհեաց ընկերութիւնն, որոյ յառաջդիմութեանը կը բաղձամ

17 փետր. 1881 ՀԵՐՄԷՍ.
Իսկիւտար (Իհսանիէ.)

ԶԵԿՈՅՑ

Ի «Դպրոցասէրներու Ընկերութեան» ՍՐԱՄԱԳԻԾոյ յօդուածոց հրատարակումն՝ որ քանի մը թիւ յետաձգուած էր անձուկ ամենայնիւ պատճառաւ, յառաջիկայ երկուշաբթիէն կը վերսկսի։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Կը ծանուցուի արգոյ հասարակութեան որ Ցակոբեան խանին մէջ Զագմագճըլար եօգուշու, Արամեան գրատունը այս անգամ Գաղղիերէն գրեանց յատուկ ճիւղ մը հաստատած է, ուր կը գտնուին դասական, ուսումնական և այլ գրեանք աժան գիներով ։

Փարիզի բոլոր գրավաճառաց հետ յարաբերութիւն ունենալով, գրքի և գալըցական պիտոյից վերաբերեալ ամեն տեսակ յանձնարարութիւն կընդունուին և փութով կը գործադրուի ։

Կը հրաւիրուին մեր ուսումնասէր երիտասարդք, որ փոխանակ քաղաքիս օտար գրավաճառաց դիմելու և երկպատիկ վճարելու, բարեհաճին գալ և փորձել մեր գիներն ։

ԱՄԵՆԱԿԱՐԵՒՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Հասարակաց առողջութեան օգտին համար

—o—

ՄԵԾ ԴԵՂԱԳՈՐԾԱՐԱՆ

ԵՒ

ԴԵՂԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ ԱՐԵՒԱՆՇԱՆ

Վ· ԾԱՆՆԻ

Աճեմպօղ հըրաղբուրի կամրջի թիւ 1, 2.

Այս հռչակաւոր հաստատութիւնն հիմնեալ 1867ին իւր հանճարեղ տիրոջմէն, միշտ գոհ ըրած է Կ· Պոլսոյ պատուարժան հասարակութիւնը՝ թէ իւր դեղօրէից յաւութեամբն ու անխարդախ մաքրութեամբն, և թէ դեղագրոց խընամով և ուշադրութեամբ շինուելովը, թէ՛ գիներուն չափաւորութեամբն, որ այս հաստատութեան յատկանիշն եղած է, և թէ՛ վերջապէս իւր պաշտօնէից բարեբարոյութեամբն և յարգալի վարմունքովը իւր բազմաթիւ յաճախորդաց հետ ։

Այս հաստատութիւնը նշանաւոր եղած է թէ՛ մեծ և թէ՛ փոքր քանակութեամբ վաճառած հետևեալ նիւթոց մասին քիմիական և դեղագործական բաղադրութիւնք, դեղորայք և վիրաբուժական գործիք՝ քաուչուէ շինուած նիւթեր, լուսանկարչական նիւթեր, քիմիական գործիք, զուտ Սօլֆաթօ, գիներ, առողջապահութիւնք, ամեն ժամու համար սրուեստական սառոյց ։ Վաճառատունը կարող է նաև ամեն պարագաներու մէջ հիւանդանոցներու, փորձարանաց և կառավարութեան իսկ պէտք եղած դեղագործական նիւթերը մատակարարել, խիստ չահաւոր կերպիւ իւր յաճախորդաց համար, դուրս պըրկել և բերել տալ, յանձնարարութիւններ ընդունիլ ։

Պ· Ծաննի Բերայի մէջ ալ դեղարան մը հիմնած է 1852ին որ այժմ իւր որդւոյն Ցոքթոր Ժ· Ծաննի վկայեալ դեղագործին յանձնած է գործարան մ՚ունի քիմիական վերլուծութեան համար, Բուսճուգի մէջ ալ դեղավաճառանոց ։

Ագրիանուպօլսոյ մէջ կաղային (կաղեօղ) ըմպելեաց գործատուն, գարեջուրի մթերանոց, գործակալութիւն ամեն տեսակ դեղօրէից և այլ նիւթոց ։

Գիները խիստ չափաւոր ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

—o—

Սուրադ ըեաղբս Գ·Ծ·Ի ԵՂ·Ճ·ՐՑ հետ ընկերութեամբ Ղալաթիոյ Սանտըգճըլար փողոցը թիւ 130 գործատունն հաստատելնուս 'ի վեր՝ արժանապէս քաջալերուեցանք պատուարժան յաճախորդաց բազմութենէն ։ Ամեն օք լաւ գընահատեց մեր գործարանէն ելած ծխախոտին ընտրութիւնը, ճաշակը և գիներուն չափաւորութիւնը առաւելներուն համեմատութեամբ· ուստի և մեզ հարկ եղաւ, աւելի ընդարձակ ապարէզ մը տալ մեր գործառնութեանց ։

Եւ նախ՝ մեր գործարանն ու վաճառատունը փոխադրեցինք առաջնոյն դիմացը 109 թիւ շէնքին մէջ, որ իւր անհամեմատ ընդարձակութեամբը խիստ յարմարութիւն ունի թէ մայրաքաղաքիս թէ գաւառներէն և թէ օտար երկիրներէ եկած բազմաթիւ հրամաններըն յոյժ գոհացուցիչ կերպիւ և փութով կատարելու ·

Երկրորդ՝ ծխախոտոյ բերքն արտադրող ամեն կողմ և մանաւանդ յինիճէ յատուկ գործակալներ կարգելով սկսած ենք մասնաւոր խընամօք պատրաստել սալ բերքը և ահա այս խնամոց և գոհացութեանց շնորհիւն է որ այսօր ամենընտիր և հռաւէտ ծխախոտներ կարող ենք մատակարարել նաև 150նոց, 200նոց, և 300նոց և աւելի բարձր գիներով ըստ տեսակին ·

Այսուհետև ոչ ոք պիտի փարանի իւր ճաշակին յարմար ընտիր ծխախոտ գտնելու մասին, բաւական է դիմել մեր վերոյիշեալ գործատունն 'ի Ղալաթիա Սանտըգճըլար փողոց թիւ 109 · և կամ ամեն ծխավաճառներէ խնդրել մեր գործարանէն ելած ապրանքներէն ։

Ծ·Ա· Օտար երկիրներէ ապրանք ուզողները կրնան կանխաւ այն մեռաշնորհքին, զոր ունիմք կայսերական կառավարութենէն, որ է պանտրօլի տուրքէն ազատ ըլլալ, որով 0/0 ին 20 շահ կունենան ։

Վաճառատուներն են ·

Ղալաթիա Սանտըգճըլար	թիւ 109
Զընտան գաբու Չեօմլէկճիլեր	» 29
Էմին-Էօնիւ	» 56

ՏԷՄԻՐՃԻԱՓՕՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԻԼԱՆ

Պիր ճիւմլէ աաքիրի չահանէ ալայ վէ թապուրլարը իլէ թերխատէթ վէ թաշրա խասթախանէլէր իչուն 97 սէնէլի բումիեսի մարթինտան չուպալթը նիհայէթինէ գատար պիր սէնէ զարֆընտա լուզումի օլուպ միւպայեա օլունաճագ օլան իւչ եիւզ գըյէ Գընադրնա Սոլֆաթըը իլէ աէֆթէրի մախսուսինտէ մուհարրէր էճզայի թըպպիէ վէ ալաթը ճէրրահիէ վէ էճզա վէ ալաթը պէյթարիէնին իթաըընա թալիպ օլանլարըն իչպու չուպաթըն բումինին նիհայէթինէ գատար հարպիյէ նէզարէթի լէվազըմաթը ումումիէ տայիրէսինէ կէլմէլէրի ։

9 չուպաթ 16 3

Տայիրէի աաքէրիէնին թագվիմխանէ գարուսի ճիհէթինտէ միւճէտտէտէն ինշա օլընան լօգանթա վէ գրաաթխանէ վէ սիւ-րքէանըլարըն բարչա բարչա թալիպլէրինէ իհալէսի ղըմընտա չըմախյէ քաար միւզայէտէսի իճրա օլունարագ սօն բէյլէրի իւզէրինէ իչպու չուպաթը բումինին 22 ինճի կիւնի քարարը գաթիսինին իթաըը մուգարրէր պուլունմուշ օլմայլէ մէզքիւր տիւքեանլարը զամ իլէ իսթիճարէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ հարպիյէ նէզարէթի իսթիհքեամ տայիրէսինէ հալըր պուլունմալարը լուզումի իլան օլունուր ։

18 չուպաթ 96 2

Սէլանիքտէ պուլունաճագ ասաքիրի չահանէ իչուն միւպայեա օլունաճագ էրզաքըն ֆիյաթլարըլա թալիպլէրի եօհտէսինտէ օլորըը պունտան էվվէլ իլան օլունմըշ իտի։

Մահը հալին 23 ինճի բազար էրթէսի կիւնի մէզքիւր էրզագըն քարարը գաթիսի վէրիլէճէ յինտէն, թէնզիլի ֆիյաթլա իթաըընա թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէն էվվէլճէ լէվազըմաթ տայիրէսի պիրինճի շիւպէսինէ կէլմէլէրի իլան օլունուր ։ 1

18 չուպաթ 96

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ· Ս· ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ

Կ· ՊՈԼԻՍ ՃԷՆԱՆ ՊԷՑ ԽԱՆ

"Կատարելութիւն",

ՄԻՍԻՍ Ս· Ա· ԱԼԼԷՆԻՆ

Աշխարհածանօթ Մազ Նորոգողը

(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Երբեք չվրիպիր նորոգելու Ալեոր Մազը իր երիտասարդական գոյնին, ընծայելով անոր նոր կեանք, աճում, և փայլուն գեղեցկութիւն ։ Իր արդիւնքը ստոյգ և կատարեալ է, շուտով վանելով ալեորութիւնը։ Ներկ մը չէ։

Միշտ կը հաստատէ ինքնին իբր մազին բնական զօրացուցիչը ։

Հարցուցէք միայն Կարմրագոյն փաթաթներուն մէջն է ։

Գլխաւոր Մթերանոցը (Մագազան) է,—

114 AND 116 SOUTHAMPTON ROW, Լոնտոն, Անգղիայ ։

Կը ծախուի ամեն Կեղծածամալաճառներէն, Անոււ չահոտ Իւղավաճառներէն, և Անգղիացի Դեղավաճառներէն ։

Կ· Պոլիս Ս· Բանդիւք եղբարց քով Ֆարմասի Պրիթանիք Բերա Մեծ փողոց և Էտմընտ Բարիւէնայի քով, Անգղիական մթերանոց, Եիւքսէք Գալտըրըմ Ղալաթիա

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 21 փետր.

Օսմ· Բօնս· գոցուեցաւ	14.11
» » բացուեցաւ	14.11
» » կէս օրին	14.13

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

		Անգղ. լիր.
Ստիկթիկ ժէնէրլ 6 0/0	(գ· կա·)	4.15
» Օթօման	»	3.10
Կ· Պոլսոյ Պանքան	»	9.
Բրէտի ֆօնսիէ 6 0/0		3.50
Փոխ. 1863 (Մուխթան) 6 0/0	Ֆր.	.69
» 1865 (») 6 0/0	»	70.
» 1869 (Բինար) 6 0/0	»	70.
» 1872 (Պօն ալու թըրեզոր)	»	22.25
» 1873 (Բինար) 6 0/0	»	65.50
Ռումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	49.
Լաւրիում	»	106.50
Թըրամուայ (գ· կա·)	Օսմ. լիր	360.
Թզթատրամ	»	1000
Րէբօր		—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 դրշն)	Գրշ.
Անգղիական ոսկի	109 35
Գաղղիական »	87 18
Բօլ	90 3
Գրիւիկ	51 20
Գառլոն Թուղթ 8 րուպլի 69 գարեք	
Գառլոն արծաթ (Նոր)	91 10
Մէճիտիէի տարբերութիւն	7 27
Վենետիկ	128 30
Հինդոյ	210 20
Հինդոյ (անկէա)	184
Մէթալիք	208 20
Ազինա	650

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն 4 մարտ.

Անգղ. Բօնս.	99 3/8
Օսմ. »	13
Փոխ. 1865	14
» 1869	13 7/8
» 1871	72 3/4
» 1872	22 1/2
» 1873	13 1/2
» 1877	86 7/8
Պանք Օթօման	12 1/2
Ռուս. փոխ. 73ի	92 1/2
Եգիպտ. միացեալ	71 3/8
» արտօնաւոր	94 3/4
Տայրա Սանիէ	74 3/4
Փոխ. Ռօշիլտ	94 1/4
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25.60

Փարիզ 4 մարտ.

Գաղղ. Բօնս. 5 0/0 (գ· կ·)	120· 2 1/2
» » 3 0/0 Նոր	85 10
Օսմ. Բօնս.	13 20
Փոխ. 1865 Ֆր.	71
» 1869	68·
» 1873	67·
Օսմ. Երկաթուղի	50·
Պանք Օթօման	565·
Բրէտի Լիօնէ	1090
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	97 1/16
» » Արևելեան	62 3/4
Իտալ. Բօնս.	89 65
Եգիպտ. միացեալ	363·75
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25·37

Վիէննա 4 մարտ.

Փոխ. Լոնտոնի վրայ	117 55
Ռումէլիի երկաթուղի	22·20

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1881 ՓԵՏՐՎԱՐ 1 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՓԵՏՐՎԱՐ 28

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ — Բօսֆօրէն էջնող շոգենաւները

2 Արնավ· Վանիք· Չէնկէլ· Պէյ· Գուզկ· Գասըմփաշա ։
2 Պէյքօզ, Բաշաղ· Գանլճ· Ա· Հիսար· Գանտ· Վանիք· Չէնկէլքէօյ, Պէյ· Գուզկ ·
2 Եէնիմ· Մէգար· Պէօյիւքտ· Թարապ· Եէնիք· Ստէն· Պօյաճ· Ռ· Հիսար, Պէպէք Արնավ· Գուր· Օրթաք· Պէշիկ ·
2 15 Արնավ· Գուրուչ· Օրթաք· Պէշիկ ։
2 45 Եէնիմահ· Մէգարա· Պէօյիւքտ· Թարապ· Եէնիք· Էմիրկ· Ռ· Հիսար, Պէպէք, Արնավուտ· Գուրուչ, Օրթաք, Պէշիքթաշ ։
3 Ռ և Ա· Գավաքէն· Մէգարա· Պէօյիւքտ· Թարապ· Պէյքօզ· Բաշաղ· Գանլճ· Ա· Հիսար· Գանտ· Վանիք· Չէնկէլ· Պէյլէրպէյ· Գուզ· Գասըմփաշ·
4 Եէնիմահ· Մէգար· Պէօյիւք· Թարապ· Եէնիք· Ստէն· Էմիրկ· Պօյաճ· Հիսար Պէպէք Արնավ· Գուր· Օրթաք· Պէշիկ ·
5 30 Պէյքօզ, Բաշ· Գանլըճա, Ա Հիսար, Գանտ, Վանիք· Չէնկէլ, Պէյլէ· Գուզկ· Խասկ ։
5 30 Եէնիմահալլէ, Մէգար· Պէօյիւքտ· Թարապ· Եէնիք· Ստէնեա· Էմիրկ· Պօյաճ· Ռ· Հիսար· Պէպէք, Արնավ· Գուրչ· Օրթաք· Պէշիք ·
6 30 Եէնիմահ· Պէօյիւքտ, Թար· Պէյքօզ· Եէնիք· Էմիրկ· Գանլըճա Ռ· և Ա· Հիսար, Գանտ Արնվ· Չէնկէլ Պէյլ· Օրթ· Գուզկ· Պէշիք· Խասկ ·
7 45 Ա· և Ռ Գավագ· , Եէնիմ· Մէգր· Պէօյիւքտ· Թար· Եէնիք· Ստէն· Էմիրկ· Ռ· Հիսար , Արնավ· Օրթ· Պէշիկթաշ·
8 45 Պէօյիւք· Թարապ· Պէյքօզ , Բ· Պաշճէ , Ռ· Բ· մահ· Գանլճ· Ա· Հիսար Գանտլ· Վանիք· Չէնկէլ· Պէյլ· Գուզ· Խասկ ·
9 Եէնիմահ· Մէգարա· Պէօյիւքտ· Թարապիա, Եէնիք· Պօյաճ· Ռ· Հիսար, Պէպէք· Արնավ· Գուրչ· Օրթաք· Պէշիկ·
10 15 Մէգար· Պէօյիւք Թարապ, Եէնիք· Էմիրկ· Ռ· Հիսար, Արնավ· Օրթաք Պէշիք·

Կամուրջէն ելնող շոգենաւները

3 35 Գասըմփաշ , Խասկ· Պէշիկ· Գուզկ· Օրթաք· Պէյլր· Չէնկէլ· Արնավուտ Գանտլ· Ա· և Ռ Հիսար , Գանլըճա, Էմիրկ· Եէնիք· Պէյքօզ· Թարապ Պէօյիւքտէրէ , Եէնիմահալլէ ։
3 30 Պէշիքթաշ· Օրթաք· Գուր· Արնավ· Պէպէք· Ռ· Հիսար, Էմիրկէն, Ստէն Եէնիքէօյ· Թարապ· Պէօյիւքտ· Մէգարա· Եէնիմ
4 Խասկ· Գուզկ· Պէյլր· Չէնկէլ Վանիքէօյ, Գանտ· Ա· Հիսար· Գանլըճա Ռ փաշա մահ· Բաշաղճէ, Պէյքօզ·
4 45 Գասըմփաշ· Պէշիկ· Օրթաք· Գուր· Արնավ· Պէպէք , Ռ· Հիսար · Պօյաճ Եէնիք· Թար· Պէօյիւքտ· Մէգար· Եէնիմահ· Ռ· և Ա· Գավագ ,
5 45 Պէշիքթաշ, Օրթաք· Գուրուչ· Արնավ· Պէպէք, Ռ· Հիսար, Էմիրկ· Եէնիք· Թարապիա, Պէօյիւքտ· Մէգարա Եէնիմահալ·
6 50 Խասկիւղ, Պէշիկ· Գուզկ· Օրթաք· Պէյլը Չէնկէլ Արնավ· Գանտ· Ա· Հիսար , Գանլըճա , Էմիրկ· Եէնիք· Թարապ· Պէօյիւքտ ։
8 15 Պէշիկթաշ, Օրթք· Արնվ· Պէպէք· Ռ· Հիսար , Էմիրկ· Եէնիք· Թարապիա Պէօյիւքտէրէ, Եէնիմահալլէ ։
9 30 Պէշիկթաշ, Օրթք· Գուր· Արնավ· Պէպէք , Ռ· Հիսար , Պօյաճքէ· Եէնիք Պէյքօզ , Թարապ Պէօյիւքտ· Մէգար· Եէնիմահ· Ռ· և Ա· Գավագ·
10 Գասըմփաշ , Գուզկ· Պէյլ· Չէնկէլ· Վանիքէօյ, Գանտ· Ա· Հիսար· Գանլ· Բաշաղ· Պէյքօզ· Թարապ· Պէօյիւքտ ։
10 15 Պէշիկթաշ, Օրթաք· Գուրչէ· Արնավ· Պէպէք , Ռ· Հիսար, Էմիրկ Ստէն Եէնիք Թարապ Պէօյիւք· Մէգարա· Եէնիմահալլէ ։
11 Պէշիկթաշ· Օրթաք· Գուրչէ· Արնվ Պէպէք , Ռ· Հիսար , Պօյաճ· Եէնիք Թարապ· Պէօյիւքտ· Եէնիմահալլէ ։
11 Գուզկունճուք, Պէյլ· Չէնկէլ Վանիք· Գանտ· Ա· Հիսար , Գանլ· Բաշաղ· Պէյքօզ ։
11 30 Պէշիկթաշ , Գուզկ· Օրթաք· Պէյլ· Չէնկէլ· Վանիք· Արնավ·
12 Պէշիկթաշ , Օրթաքէօյ , Գուրուչէշմէ , Արնավուտքէօյ ,

ԽԱՍԿԻՒՂ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Խասգիւղէն ժամ	կամուրջ ժամ		Կամուրջէն ժամ	Խասգիւղ ժամ
2	8 15			8 30
2 40	8 40	Պէշիքթաշ	2 25	9
3 15	9 20		3	9 35
3 45	9 45		3 30	10
4 15	10 5		4	10 20
4 45	10 30		4 30	10 45
5 30	10 50		5 15 Պէշիք·	11 5
6 15	11 10		6	11 25
7	11 35		7	11 45
	12 5		8	12 5

ԿԻՐԱԿԻ ԵՒ ՈՒՐԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Խասգիւղէն ժամ	կամուրջ ժամ		Կամուրջէն ժամ	Խասգիւղ ժամ
2	8 15			8
2 45	8 40	Պէշիքթաշ	2	8 45
3 15	9 20		2 40	9 20
4	9 50		3 10	10
4 45	10 30		3 55	10 30
5 30	11		4 40	11 5
6 15	11 30		5 25 Պէշիք·	11 40
7	12 5		6 10	12 5
			7	

Ուրբաթ օրերը ժամը 4ին շոգենաւ մը կամուրջէն պիտի ելնէ և Խասկիւղ, Գուզկ· Պէյլ· Չէնկ· Վանիք· Գանտ· Ա· Հիսար, Գանլ· Ռ· փ· մահ· Բաշաղճէ հանդիպելով Պէյքօզ պիտի երթայ · և ժամ 5 1/2ին Պէյքօզէն յիշեալ նաւամատոյցներն հանդիպելով կամուրջ պիտի իջնէ ·